

Klimahandling fra uventet kant: Erfaringer med involverende lokaldemokrati i Brøndbys grønne omstilling

Lokale svar på globale kriser – om byer og kommuners arbejde med grøn omstilling

Brøndby Kommune har trods relativ lav valgdeltagelse og sociale udfordringer formået at styrke den folkelige forankring af grøn omstilling gennem systematisk involvering og samarbejde med civilsamfundet. Denne artikel introducerer nøgleingredienserne i Brøndbys succes, som bl.a. indebærer en dedikeret, lokal organisator med en tydelig kobling ind i forvaltningen, en pulje til fællesskabsdrevet klimahandling og ansættelse af en kultursociologisk klimamedarbejder. Den lokale organisator understøtter borge-

rinitiativer og bygger bro mellem kommune og civilsamfund, så indsatser som træplantning, grønne fællesspisninger og Repair Caféer realiseres og skaber naboeffekter, hvor bæredygtig adfærd breder sig. På den måde øger folkelig deltagelse ikke blot det grønne engagement, men udvider også det politiske handlerum, f.eks. ved at muliggøre beslutninger som at fjerne rødt kød i daginstitutioner. Artiklen viser et behov for nye måder at måle succes, med fokus på bred deltagelse frem for CO₂-reduktion alene.

De færreste vil nok tænke på en københavnsk vestegnskommune i søgen efter nye veje at gå i det bekymrende mix af tiltagende politisk dødvande og accelererende klimaforandringer. Men i Brøndby Kommune afprøves nye måder at forankre den grønne omstilling bredt i befolkningen ved at facilitere lokale samtaler og understøtte fælles grønne handlinger. Indsatsen har resulteret i, at Brøndby i dag har fire gange så mange medlemmer i den folkelige bevægelse Grønne Nabofællesskaber¹ end landsgennemsnittet. Hvordan lykkes en kommune præget af relativt lav valgdeltagelse og sociale udfordringer med at engagere bredt i klimahandling? Og hvorfor er det relevant for lokaldemokrati som sådan?

En af de særlige ingredienser i Brøndbys klimainsats er, at kommunen ikke overlader det til tilfældighederne at skabe engagement i den grønne dagsorden. I stedet har man systematisk fokuseret på ikke kun at lægge planer for kommunens egne CO₂e-udledninger, men også at skabe de betingelser, der gør borgere og foreninger i stand til at handle sammen. Handlingerne faciliteres af en dedikeret, lokal organisator med særlige kompetencer til opbygning af fællesskaber.

Investeringer i borgernes aktive deltagelse i fælles klimahandlinger styrker ikke blot kommunens og borgernes handlekompetencer og oplevelse af meningsfuldhed. Det modner også borgernes op-

MORTEN FRIIS
Specialkonsulent,
Democracy x,
mf@demx.dk

**LISA KIMIKO
MAKHOLM**
Klima- og miljømedarbejder, Brøndby Kommune,
LIKIM@brondby.dk

RUNE BAASTRUP
Direktør,
Democracy x,
rb@demx.dk

Opbakning til strukturelle ændringer og udvider dermed det folkelige mandat og kommunens rum for yderligere klimapolitisk handling

Det er et godt eksempel på, at der gemmer sig et uforløst potentiale for kommuner, når det kommer til at understøtte og mobilisere de mange kræfter i civilsamfundet, som kan medvirke til at gøre klimaplaner og -målsætninger til virkelighed (Torzen og Agger, 2023). Investeringer i borgernes aktive deltagelse i fælles klimahandlinger styrker ikke blot kommunens og borgernes handlekompetencer og oplevelse af meningsfuldhed (Gausset og Hoff, 2024). Det modner også borgernes opbakning til strukturelle ændringer og udvider dermed det folkelige mandat og kommunens rum for yderligere klimapolitisk handling.

På den måde er borgernes hverdagsliv og de politiske planer langt tættere forbundet, end man har været opmærksom på i de første år efter klimavalget i 2019 og klimaloven i 2020; borgernes engagement øger det demokratiske mandat til realisering af grønne planer. Er engagementet for svagt, risikerer det politiske momentum at gå i stå. Men hvordan forenes den indsigt med kommunens formelle rolle? Vejen dertil er overraskende konkret og flere andre kommuner fra de største til de mindste, fra stenbro til landegn, arbejder i skrivende stund med varianter af samme nøgleelementer, som vi her vil beskrive med afsæt i Brøndby.

Byggesten til et involverende lokaldemokrati

Allerede fra første færd, da Brøndby Kommunes klimaplan skulle udvikles i 2022, traf kommunen et valg om at involvere borgere og civilsamfund. “Der er jo ikke rigtig en samtale om klima her på Vestegnen,” som en medarbejder formulerede det indledningsvist og tydeliggjorde motivationen for beslutningen om at involvere: Hvis vi skal lykkes på længere sigt, er vi nødt til at aktivere borgere og øvrige aktører både i udarbejdelsen og i implementeringen af planerne. For at få mange og varierede inputs var kommunen klar over, at det skulle gøres på en anden måde end et traditionelt borgermøde. Derfor indgik kommunen et samarbejde med Fonden Democracy x, hvor de i fællesskab kortlagde og rekrutterede interesserede borgere og ildsjæle, som så inviterede deres medborgere til husmøder. På et husmøde inviterer en ildsjæl naboer og bekendte til en uformel og tryk drøftelse hjemme hos sig selv, som åbner for deltagelse fra folk, der normalt aldrig dukker op, hvis kommunen kalder. Rekrutteringsstrategien dannede grundlaget for det efterfølgende stormøde, hvor kommunalbestyrelsen, administrationen og en række andre lokale aktører deltog.

Det var en anderledes måde at arbejde med borgerinddragelse på, som krævede, at forvaltningen måtte opgive en del af kontrollen over processen. Man var derfor nervøs for, om der overhovedet ville dukke nogen op på dagen.

Men næsten 300 Brøndbyborgere kom og deltog aktivt i debatterne ved en række boder med forskellige temaer.

Stormødet skulle vise sig at blive en afgørende arena for organisatorisk læring, hvor både kommunalbestyrelsen og administrationen fik en positiv erfaring med en mere deltagerdrevet måde at designe borgerinvolvering på. Her mødtes forskellige borgere nemlig for første gang for at dele drømme om en grønere fremtid – ikke kun med kommunen men, lige så vigtigt, med hinanden. Det startede et netværk af folk, der brændte for emnet. Og det var ikke kun 'Tordenskjolds soldater' eller klimaskeptikerne, der mødte op. På den måde gav stormødet kommunen modet til at arbejde mere involverende og samskabende med borgere i klimaarbejdet. Efterfølgende ansatte man derfor en klima- og miljømedarbejder, som har en anden profil end dem, der almindeligvis bliver ansat i en teknik- og miljøforvaltning, nemlig en kultursociolog med borgerrettede kompetencer til at støtte fællesskabsdrevet grøn omstilling. Kommunen har også afsat midler til at indgå i et samarbejde med Democracy x om en lokal organisator, samt til en "Grøn Pulje", hvor borgere kan søge penge til grønne aktiviteter. Den lokale organisator har en tæt kontakt til klimamedarbejderen i kommunen og tilsammen er det en lovende model for, hvordan kommuner kan påtage sig en mere vedvarende faciliterende rolle til understøttelse af klimahandling.

Folkelig forankring af grøn omstilling: Hvad kan en lokal organisator?

Som den første kommune i Danmark fik Brøndby en dedikeret lokal organisator til at understøtte den folkelige forankring af den grønne omstilling. Hun hedder Sylwia, og hendes arbejde er at opbygge stærke relationer og skabe netværk mellem borgere, der deler interesse for den grønne dagsorden. Hun understøtter og koordinerer borgerdrevne aktiviteter på tværs af fællesskaber, hjælper borgere med at finde konkrete måder at handle sammen på og tage initiativ til eller deltage i allerede eksisterende, grønne tiltag.²

Sylwias adgang til kommunens ressourcer har en stor betydning for, hvor godt kommunen formår at støtte borgernes grønne aktiviteter. Derfor er det også vigtigt at have en dedikeret medarbejder i kommunen, der samarbejder med Sylwia og bl.a. ved, hvilke døre der skal åbnes, og som klæder kolleger, ledere og politikere på med viden og har kanalerne til at kommunikere bredt om de grønne aktiviteter. Sylwia er ikke kommunalt ansat og kan derfor komme tættere på borgerne, bl.a. ved at have en mere fleksibel arbejdstid, så hun bedre kan møde dem, når de har tid.

Samtidig bygger hun broer mellem de lokale fællesskaber og kommunen og støtter borgerne i at søge midler fra fonde og opnå støtte fra kommunens grønne pulje. Sylwia er uddannet i at sætte borgere med forskellige kompetencer og ressourcer sammen, så de i fællesskab udvikler nye grønne ideer

og aktiviteter. Det har ført til en række borgerdrevne initiativer som grønne fællesmiddage, Repair Caféer, fælles plantning af skoleskov og etablering af kvashegn, havevandring med inspiration til både klimasikring og biodiversitet, samt installation af 'naturbokse', hvor borgere frit kan låne udstyr til at undersøge naturen.

Sylwias arbejde sikrer en folkelig forankring af den grønne omstilling ved at tage udgangspunkt i borgernes egne interesser og drømme. Idéen om en skoleskov spirede f.eks. fra en gruppe frivillige i Grønne Nabofællesskaber. Da skolen er kommunal, og skoven skulle rejses på kommunens grund, krævede det forskellige godkendelser fra kommunen men også forpligtelse og medfinansiering. Sylwia startede dialogen med kommunen, og derfra rullede det som et samskabelsesprojekt. Det giver borgerne ejerskab, og når de selv er med til at forme forandringen, øges både forståelsen for og accepten af den grønne omstilling. Fordi skoleskoven opstod som et ønske fra de frivillige, kom de igen til skovens etårs fødselsdag, både for at pleje skoven men også for at sætte kvashegn op – endnu en gang i samarbejde med skolens elever.

Forankringen bliver yderligere styrket, når borgernes handlinger smitter venner, familie og netværk og fremmer en såkaldt *naboeffekt* (Baastrup o.a., 2022). Et godt eksempel på naboeffekten er 'plant-et-træ-projektet', der oprindeligt startede med ildsjælen Paus drøm om flere træer til gavn for både mennesker og dyr. Pau inviterede naboerne til et husmøde i det almene boligbyggeri, som han bor i. Her delte han sin drøm om at plante træer i deres have, og i fællesskab realiserede de drømmen med støtte fra kommunens grønne pulje. Det inspirerede naboerne i boligafdelingen ved siden af, som kontaktede Pau for at høre, hvordan det kom i stand. Fordi det i første omgang var en succesoplevelse for Pau at organisere sine naboer omkring et grønt projekt, hjalp han gladeligt naboafdelingen med at organisere et lignende. Sylwia introducerede Pau for Grønne Nabofællesskaber, og herigennem har han nu hjulpet fire boligafdelinger med plant-et-træ-projekter. Herfra gror fællesskaberne, og det kan måles på, at der i marts 2025 var 980 borgere med i lokale Grønne Nabofællesskaber svarende til 2,5 pct. af kommunens indbyggere, og at bevægelsen vokser hurtigere i Brøndby end i sammenlignelige kommuner. Med naboeffekten præger borgerne hinandens adfærd og normer i bæredygtig retning, og gøres det systematisk kan det fremme såkaldte positive tippepunkter i borgernes forbrug, populært omtalt som "bøffen, bilen og boligen" (Friis o.a., 2024).

Et helhedsblik på borgernes rolle i lokaldemokratisk grøn omstilling

Lignende handlinger og eksempler med lokale ildsjæle som Pau og organisatorer som Sylwia findes i hele landet. Konceptet med en dedikeret, lokal organisator har i skrivende stund spredt sig til syv andre kommuner i Danmark. Og det påfaldende er, hvor meget der allerede sker landet over, når man graver

ned under avisoverskrifterne.³ Så hvordan kan vi forstå forbindelsen mellem borgernes handlinger og de mere “strukturelle”, klimapolitiske tiltag?

Når kommuner arbejder involverende og understøtter klimahandling gennem lokale fællesskaber, giver det plads til borgernes autonomi og selvbestemmelse. På den måde dikterer kommunen ikke bestemte måder at leve på gennem løftede pegefingre, men skaber i stedet gode rammer for, at borgere kan samles omkring samtaler og fælles handlinger, hvor der er interesse og lyst. Når det lokale organiseringsarbejde lykkes, så styrker det borgernes tro på og oplevelse af, at når man går sammen med andre og handler i fællesskab, så kan det faktisk gøre en forskel og bidrage til positive forandringer. Dermed øges deres motivation og kompetencer til at igangsætte lignende fælles handlinger i andre arenaer, og nye normer og bæredygtig adfærd kan sprede sig via naboeffekten. F.eks. har Pau, som fik succes med at organisere naboerne til fælles plante-træer-projekter, nu kastet sig over nye grønne aktiviteter og har blandt andet arrangeret tøjbytteevents og bygget en bamsescanner til den lokale Repair Café.

Lidt forsimplet kan man opsummere det med, at kultur ofte kommer før politik. Har man øje for dette som kommune, kan man arbejde direkte og langsigtet med at udvide det grønne, politiske mandat og handlerum ved at investere i et stærkere folkeligt engagement

I takt med at kommunalbestyrelsen i Brøndby Kommune har set og oplevet borgernes grønne engagement udfolde sig, har mødet til at træffe grønnere, strukturelle beslutninger også flyttet sig. I 2024 besluttede kommunalbestyrelsen f.eks., at der ikke længere skal serveres rødt kød i kommunens børneinstitutioner, og implementeringen er sket uden modstand fra medarbejdere eller borgere. Det er altså ikke kun ved at sætte kryds i stemmeboksen, at borgere giver mandat til politikerne. Det er også gennem andre former for deltagelse og engagement. For når 300 borgere deltager frivilligt i et stormøde om klima, og endnu flere tager aktiv del i grønne nabofællesskaber, så sender det et stærkt signal til kommunalbestyrelsen og udvider dens klimapolitiske handlerum. Når borgerne selv igangsætter klimahandling, vil det også naturligt rykke ved samtalerne i kommunalbestyrelsen.. Lidt forsimplet kan man opsummere det med, at *kultur ofte kommer før politik*. Har man øje for dette som kommune, kan man arbejde direkte og langsigtet med at udvide det grønne, politiske mandat og handlerum ved at investere i et stærkere folkeligt engagement.

Afslutning: Hvordan måler vi det, der tæller?

Erfaringerne fra Brøndby er værdifulde at tage med sig, når de kommunale klimahandlingsplaner skal revideres ud fra det opdaterede C40-framework, som har skærpede krav til forbrugsudledninger. For netop her gemmer det største reduktionspotentiale sig nemlig i kommunens rolle som facilitator. En begrænsning ved Brøndby-modellen kan dog vise sig, hvis målet er at opkvalificere forvaltningen i et mere faciliterende mindset og kompetencer. For den lokale organisator er jo netop ikke ansat i kommunen. Det vil i så fald kræve supplerende indsatser. Til gengæld har den organisatoriske læring fra den tidlige succes med stormødet i Brøndby fordret en mere samarbejdende kultur med en større forståelse for værdien af borger- og fællesskabsdrevet klimahandling. I andre kommuner uden samme erfaringer har kommunalbestyrelse og administration sværere ved at afgive kontrol til den lokale organisator, og det bremser potentialet for, at organisatoren kan så frøene, der muliggør, at borgernes grønne initiativer kan blomstre.

Det rejser også et spørgsmål om effektmåling, og hvad der har værdi i et grønt lokaldemokrati? Organiseringsarbejde er sjældent direkte målbart på klimaregnskabet. Hvad er CO₂-effekten af, at borgere, der deltager i plante-træ-projekter også begynder at arrangere tøjbyttemarkeder? I nogle tilfælde giver det mening med en klassisk tilgang til effektmåling. Repair Caféerne måler f.eks. CO₂-besparelser via antal reparationer, men ofte giver det ikke mening. Mål for mere involverende klimainsatser bør nærmere formuleres efter, hvorvidt de grønne puljer bliver søgt, hvor mange aktiviteter og projekter der igangsættes, og hvor mange aktive deltagere de når ud til. Og endelig hvor stor en andel af kommunens borgere der aktivt deltager og tager ansvar. På den måde kan man undersøge, om indsatsen får en reel udbredelse bredt i befolkningen.

Noter

- 1 Grønne Nabofællesskaber er et netværk af ildsjæle og lokale selvorganiserende borgergrupper, der samarbejder på tværs af landet og organisationer om grønne omstillingsinitiativer. Læs mere her: <https://gnf.green/>.
- 2 Lokal organisering eller 'Community organizing', som metoden oprindeligt hedder, handler om at styrke borgeres evne til at handle kollektivt ved at mobilisere ressourcer og samle borgere i handlefællesskaber, så de kan løse komplekse samfundsudfordringer sammen. Metoden bygger på idéen om, at forandring sker, når mennesker organiserer sig omkring fælles interesser og værdier (Ganz, 2024). Den indeholder redskaber til at skabe de rammer, som er forudsætning for, at borgergrupper kan bidrage til langvarig forandring ved at styrke relationer, opbygge fællesskaber og udvikle strategiske planer, der fører til konkrete og bæredygtige løsninger - alt sammen baseret på borgernes egne ressourcer og engagement. Metoden kombinerer dybdegående relationsarbejde, strategisk coaching og fælles planlægning med praktiske handlinger og bygger bro mellem borgerinitiativer og institutionelle aktører som kommuner, virksomheder og organisationer (Bastrup o.a., 2022).
- 3 Eksempelvis deltog 250.000 danskere i den nationale klimahandledag i april 2025. Læs mere på www.klimahandledag.dk/.

Referencer

- Baastrup, R., M. Friis og M. Schou (2022), *Omstilling på vippen: En hvidbog om forbrug, adfærd og folkelig deltagelse i grøn omstilling*, DeltagerDanmark & CONCITO, september, www.klimahandledag.dk/hvidbogen
- Friis, M., A.S. Nissen, F. Andersen og R. Baastrup (2024), *På vej mod sociale tippepunkter i danskernes madvaner: Sociale virkemidler, partnerskaber og hverdagsfællesskaber som løftestænger til spredning af bæredygtige madvaner blandt danskerne*, oktober, https://cdn.prod.website-files.com/6423d3d123abeb99a7cc133c/6716580ec70bd01952174a6d_P%C3%A5%20vej%20mod%20sociale%20tippepunkter%20i%20f%C3%B8devareomstillingen%20-%20Democracy%20X%20-%20Oktober%202024.pdf
- Ganz, M. (2024), *People, Power, Change: Organizing for Democratic Renewal*, Oxford University Press.
- Gausset, Q. og J.V. Hoff (2024), "Grønne fællesskaber: Et oversat element i den grønne omstilling" i S.K. Hansen, S. Krøijer og L. Tønder, red., *Grøn Samfundsteori: Tanker til en økologisk krisetid*, Hans Reitzels Forlag, pp. 367-83.
- Tortzen, A. og A. Agger (2023), *Klima, demokrati og samskabelse: kommunen som katalysator for klimaengagement*, Akademisk Forlag.